

GIMNAZIJA SESVETE

Školski projekt
SECESIJA U ZAGREBU

Zagreb, 2024.

Gimnazija Sesvete
Bistrička 7, 10360 Sesvete
Grad Zagreb
<http://gimnazija-sesvete.skole.hr/>
Ravnateljica: Božana Sertić, prof.

Pripremile profesorice: Ina Jozić, Suzana Pešorda, knjižničarka
Brigita Kosić i vanjska suradnica Ruža Jozić

Sadržaj:

1. SECESIJA U ZAGREBU -----	3
2. ETNOGRAFSKI MUZEJ -----	4
3. KUĆA KALLINA -----	8
4. HRVATSKI DRŽAVNI ARHIV -----	13
5. KUĆA BAUDA -----	19
6. HRVATSKA POŠTA -----	21
7. KUĆA RADO -----	22
8. KUĆA POPOVIĆ -----	25
9. ROBNA KUĆA NAMA -----	27
10. DOBROTVOROV DOM -----	28
11. KUĆA FELLER -----	31
12. PALAČA BURZE -----	35
13. LIKOVNI RADOVI UČENIKA – Zagreb u svili -----	36
14. UČENICI – SUDIONICI U PROJEKTU -----	48
15. KORIŠTENA LITERATURA I IZVORI -----	49

1. SECESIJA U ZAGREBU

Posljednjih dvadeset godina XIX. stoljeća vrijeme je osobito intenzivne izgradnje Donjega grada u Zagrebu, snažno obilježeno historijskim stilovima. U tom su razdoblju oblikovani dijelovi Donjega grada koji i danas služe Zagrebu na ponos. Izgrađen je niz trgova-parkova (Zrinjski trg, Strossmayerov trg, Tomislavov trg) s impozantnim palačama koje ih obrubljaju. Njihove su parkovne površine majstorski oblikovane, upotpunjene vodoskocima, kipovima i značajnim zgradama: palačom HAZU, Umjetničkim paviljonom i Glavnim kolodvorom. Oblikovani su tada Starčevićev trg, Marulićev trg, Mažuranićev trg i Trg maršala Tita, danas Trg Republike Hrvatske. Dvadeseto je stoljeće počelo prodorom *SECESIJE*, koja se u kratkom razdoblju od 1899. do početka Prvog svjetskog rata zadržala u središnjem dijelu Donjega grada. Najviša dostignuća zagrebačke secesije predstavljaju zgrade Etnografskog muzeja (Mažuranićev trg 14), Nacionalne i sveučilišne knjižnice na Marulićevu trgu i mnoge druge zgrade u kojima se moderna arhitektura izrazila u bezbroj varijanti od zgrade Burze Viktora Kovačića do otmjenih vila u vanjskim dijelovima grada.

Umjetnički pokret secesija poznat je pod različitim nazivima: u Francuskoj se javlja termin *Art Nouveau*, u Njemačkoj je poznata pod nazivom *Jugendstil*, a u Sjedinjenim Američkim Državama ustalio se naziv *Art deco*. Pokret je označio radikalni rez s prijašnjim ustaljenim normama i pravilima u umjetnosti, a karakterizira ga dinamičnost, florealni i geometrijski motivi te izražena dekorativnost koja ostavlja bez daha. U različitim dijelovima svijeta upotrebljavaju se specifični nazivi za ovaj umjetnički pravac, a hrvatsko određenje pravca preuzeto je iz austrijske inačice „secession“ što u prijevodu označava riječ za pojam odcjepljenje. Naime, secesija se javlja kao pokret za odcjepljenjem od ustaljene umjetnosti prepune akademizma i ustaljenih normi, a predstavlja i put uperen ka nečemu novome lišenome postojećih pravila. Secesija korespondira s vremenom prve industrijske revolucije. U tom trenutku umjetnost gubi svoj smisao koji je imala u doba renesanse. Svijet postaje drugačiji, a umjetnici traže svoje mjesto u cijelom procesu. Vrijeme je to kada se umjetnik treba odvojiti od stvarnog svijeta i naći neki svoj, imaginarni svijet koji je potpuno neovisan o lijepim i ružnim stvarima koje ga okružuju. Otud dolazi secesija, poznatija kao *Art Nouveau* ili *Jugendstil*, jer svaka država ima svoj naziv za secesiju.

Na području Zagreba ponosno i danas stoje primjeri toga osebujnoga stila, a u našem ćemo projektu predstaviti nekoliko odabranih secesijskih ljepotica koje prkose vremenu te i dalje kradu poglede zadivljenih prolaznika. Zagreb je krajem 19. stoljeća izuzetno povoljno i profitabilno mjesto za gradnju. Grad se u samo nekoliko desetljeća proširio, njegovo se stanovništvo udvostručilo te je izražena potreba za gradnjom novih zgrada. Posebno plodan dio u izgradnji bio je Donji grad koji se sagrađio u svega dva desetljeća. U prilog tome govore i podaci da 1904. godine započinje cementiranje centra dok se 1910. popločava Trg bana Jelačića te se iste godine uvodi električni tramvaj u promet grada Zagreba. Secesija je izuzetno razdoblje koje je imalo veliki utjecaj na današnji izgled Zagreba. Arhitekti su u tom razdoblju imali pune ruke posla, a njihovi najbolji radovi vidljivi su i danas. Najzanimljiviji primjeri zagrebačke secesijske arhitekture, poput zgrade Hrvatskog državnog arhiva, kuće Bauda, kuće Feller, Etnografskog muzeja, Robne kuće NAMA i drugih. Riječ je o sveukupno nekoliko građevina najznačajnijih secesijskih arhitekata, poput Vjekoslava Bastla, Rudolfa Lubynskog, Aladara Baranyaija i dr.

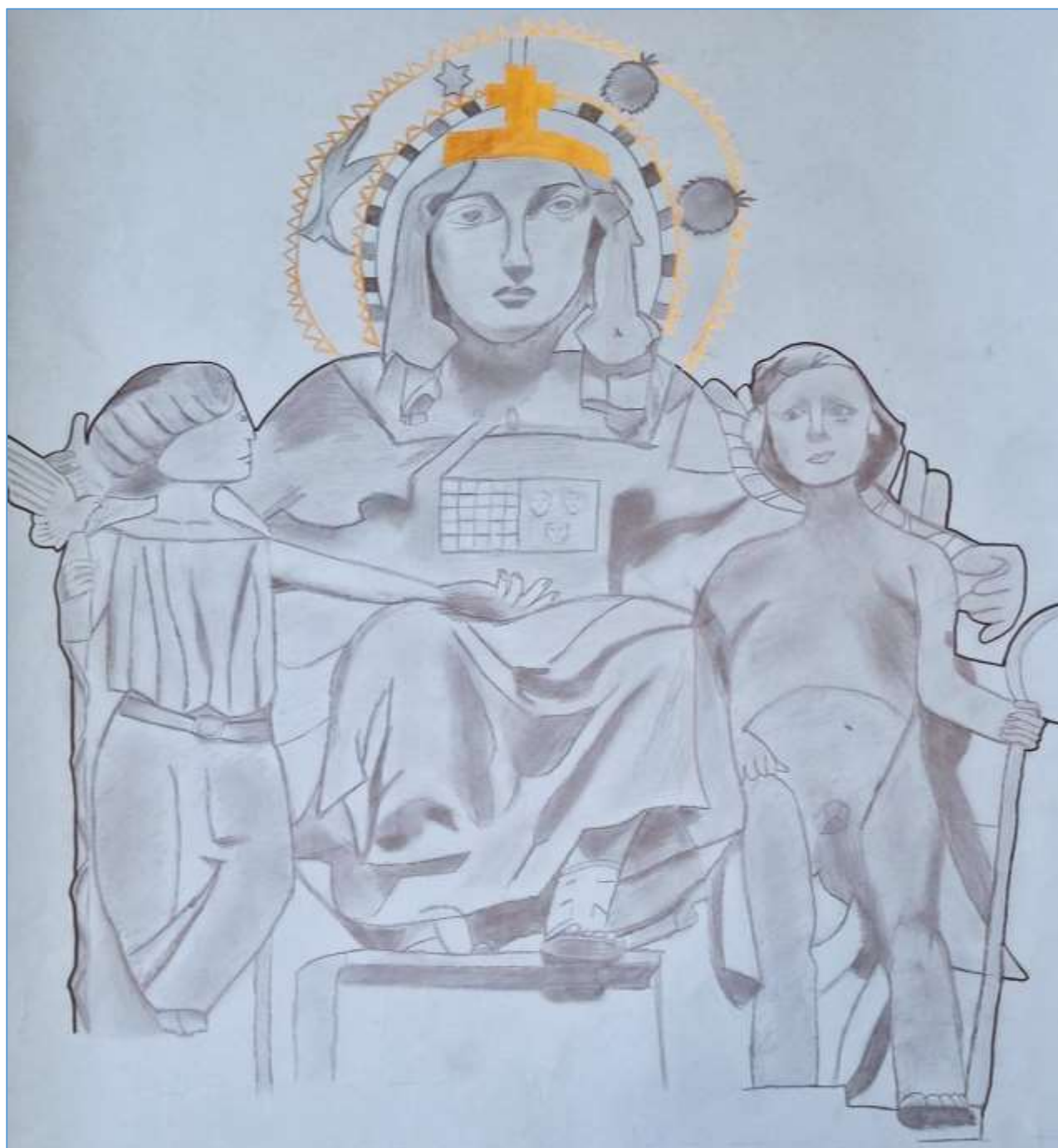
Poznati predstavnici secesije - umjetnici: Vlaho Bukovac, Ivan Meštrović, Robert Frangeš Mihanović, Bela Čikoš Sesija, Mirko Rački; arhitekti: Otto Wagner, Rudolf Lubynski, Vjekoslav Bastl, Aladar Baranyai, Viktor Kovačić, Ignjat Fischer.

2. ETNOGRAFSKI MUZEJ, Trg Antuna, Ivana i Vladimira Mažuranića 14

Etnografski muzej, sagrađen 1904., sa susjednim je zgradama činio trgovačku komoru, a tek je kasnije pretvoren u muzej. Kada gledamo skulpture u secesiji, ne gledamo nikoga konkretno. To su anonimna lica koja predstavljaju krepost, dobrotu, plemenitost. U ovom slučaju, na pročelju Etnografskog muzeja, riječ je o Hrvatici koja grli djecu - Trgovinu i Obrt. Hrvatica oko glave ima grbove jer je Hrvatska tada bila dio Trojne kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, i zlato, koje je ovdje ne radi raskoši, nego radi njegove ljepote. Također, kupola na vrhu predstavlja svemir. Sve što secesija voli: biljne motive, sve što se mota, plete, vitice, zatim noćne životinje: vilin konjic, šišmiši, sove, žabe, daždevnjaci, nalazimo i na ovoj zgradi. Također, ovdje je Bastl postavio i urne koje predstavljaju predmet u kojem se čuva nešto dragocjeno.

Etnografski muzej osnovan je 22. listopada 1919. godine kao Etnografski odjel Hrvatskog narodnog muzeja u Zagrebu. Novoosnovani muzej smjestio se u zgradi tadašnjeg Trgovačko-obrtnog muzeja, u secesijskoj palači u Donjem gradu, na Trgu Mažuranića. Zgradu je projektirao Alojz Vjekoslav Bastl, skulpture na pročelju djelo su kipara Rudolfa Valdeca, dok je Oton Iveković freskama oslikao svod kupole u reprezentativnoj dvorani na prvom katu. Etnografski muzej tumači i širi spoznaje o materijalnoj i nematerijalnoj kulturi u prošlosti i sadašnjosti te sagledava, problematizira i čuva hrvatsku etnografsku baštinu, suvremene fenomene i različite kulturne identitete. Najveći je hrvatski muzej specijaliziran za etnologiju i kulturnu antropologiju, a u njegovom fundusu nalazi se više od 85.000 predmeta iz svih dijelova Hrvatske, Europe i svijeta (npr. predmeti prikupljeni posredstvom Dragutina Lermana, Steve i Mirka Seljana, Milke Trnine i drugih). Etnografski muzej matični je muzej prve razine unutar Sustava muzeja Republike Hrvatske i obavlja poslove matičnosti za etnografske muzeje na području Republike Hrvatske.

Rad učenica: Tia Šlais, Ema Vladić i Kiara Vorel, 2.c; motiv sa zgrade Etnografskog muzeja

Rad učenica: Tina Meić, Ana Pocrnić, 2.d; motiv sa zgrade Etnografskog muzeja

Rad učenika: Marija Čavar i Juraj Škvorc, 1.a; detalj sa zgrade Etnografskog muzeja

3. Kuća Kallina, ugao Masarykove i Gundulićeve ulice

Ova je zgrada jedno od ključnih arhitektonskih ostvarenja u gradu Zagrebu i ogledni primjer secesijskog stila s početka 20. stoljeća. Nalazi se na jugozapadnom uglu Masarykove i Gundulićeve ulice. Sagrađena je kao stambena zgrada za bogatog industrijalca Josipa Kallinu koji je bio vlasnik i direktor tvornice keramike. Kuću je sagradio poznati zagrebački arhitekt Vjekoslav Bastl. Bastl je studirao kod Otta Wagnera u Beču te se 1902. godine vratio u Zagreb i to mu je bio jedan od prvih projekata za „Hönigsberg & Deutsch“. Trokatna kuća je uglovnica s balkonima na uglu, a ističe se naročito zanimljivo izvedenim pročeljem obloženim višebojnim keramičkim pločicama u pretežno plavoj i žutoj boji.

Na uglu Masarykove i Gundulićeve ulice u Zagrebu ponosno stoji zapanjujuće secesijsko izdanje – Kuća Kallina. Sagrađena početkom 20. stoljeća, ova zgrada i dalje ne dozvoljava prolazak bez zadivljenih pogleda na njezino pročelje. Građevina je naziv dobila po svojemu prvome vlasniku, bogatom industrijalcu Josipu Kallinu.

Inače, Kallina je bio direktor tvornice keramike pa nije ni čudno što je mogao uživati u takvoj arhitektonskoj ljepotici u središtu grada. Kallina je bio vlasnik tvornice keramičkih pločica, i on je htio napraviti raskošnu zgradu za sebe i obitelj. U prizemlju se nalazila trgovina, a na prvom katu prostori za stanovanje. Htio je napraviti unikatnu seriju keramičkih pločica koje se neće nikad prodavati, nego će krasiti samo njegovu zgradu. S arhitektom Vjekoslavom Bastlom dogovoren je svaki detalj, pa i šišmiši, koji "lete" duž cijelog prvog kata. Kallina i Bastl napravili su i prvu kuću koja je imala staklene podove na balkonima. Ta je zgrada rekonstruirana, a za to je trebalo punih pet godina. Također, vidimo Bastlov prepoznatljiv potpis, urne te lopoče koji se penju iz vode, što je svakako secesijsko obilježje.

Kuća Kallina sagrađena je pod vodstvom znamenitog arhitekta Vjekoslava Bastla, vrlo važnoga za promociju secesije u ovim krajevima. Trokatnica s balkonima na uglovima opločena je plavim i žutim keramičkim pločicama te ispunjena florealnim motivima koji joj daju prepoznatljiv secesijski štih. Ova stambeno-poslovna građevina na popisu je Zaštićenih kulturnih dobara pod Ministarstvom kulture i medija Republike Hrvatske te je nekoliko puta obnavljana. Na uglovnom dijelu zgrade bogati su florealni ukrasi, dok je u zoni prvog kata pločicama izvedeni motiv šišmiša, po kojem je ova kuća i poznata u popularnoj kulturi (svi ukrasni elementi prikazuju odlike Art Nouveau stila). Znamenito žuto-plavo pročelje zgrade je 2011. godine obnovljeno pod vodstvom Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture.

Slika koja je na našem plakatu nalazi se na toj kući i vidljiva je svim prolaznicima te prikazuje florealne motive, poput ruža koje spajaju prozore na trećem katu, prelijepih lopoča koji se uzdižu iznad cvjetnih balkona od kovanog željeza koji gledaju na raskrižje ulice.

Rad učenica: Mihaela Dučkić, Klara Sever i Mihaela Majstorović, 1.c; motiv sa kuće Kallina

Rad učenika: Matija Krivec, Matej Špehar i Mateo Matijaš, 4.b; motiv sa kuće Kallina

Rad učenica: Magdalena Ostrihon i Ana Dragović, 3.e; motiv sa kuće Kallina

4. HRVATSKI DRŽAVNI ARHIV, Trg MARKA MARULIĆA 21

Šetnjom kroz grad i sami smo uspjeli prepoznati elemente secesijske arhitekture na mnogim zgradama, a na Trgu Marka Marulića našli smo se ispred jedne od najljepših i najvažnijih secesijskih zgrada u Zagrebu - zgradi Hrvatskog državnog arhiva.

Nju je projektirao još jedan važan predstavnik secesije, Rudolf Lubynski, a izgrađena je 1913. godine. Arhitekt je sudjelovao u svakom koraku gradnje te zgrade, a oni koji su ušli u nju, kažu da je mnogo impresivnija u unutrašnjosti. Upravo u Hrvatskom državnom arhivu nalaze se neka od značajnih djela brojnih majstora secesije. Ova je zgrada današnjeg Državnog arhiva bila Nacionalna i sveučilišna knjižnica sa bogato ukrašenim unutrašnjim prostorom. U velikoj dvorani nalaze se svjetiljke koje imaju staklene suze. To je tipično za secesiju, da nešto visi. Kako su studenti tu studirali, mnogi su uzimali te suze. Kada je knjižnica zatvorena, i otvorena je na novoj lokaciji, ostala je tek jedna jedina suza po kojoj su napravili ostalih 8 tisuća replika i ponovno oživjeli tu dvoranu. Sobe su dekorirane djelima predstavnika secesije, godinama su bile izbljedjele, ali su očišćene i danas su impresivne za pogledati. No moguće je uz najavu, ipak vidjeti detalje na koje je Lubynski mislio prilikom projektiranja i gradnje - od kvaka i panti za vrata, kristala na lusterima teškima i do 400 kilograma, medaljona i sl. U čitaonici se nalazi platno Vlahe Bukovca "Razvitak hrvatske kulture".

Pod vodstvom arhitekta Rudolfa Lubynskog u osvit Prvog svjetskog rata, točnije u studenom 1913. godine, niknula je vелеbna zgrada današnjeg Hrvatskog državnog arhiva, tada zgrada Kraljevske sveučilišne biblioteke i Kraljevskog zemaljskog arhiva. Ispreplitanjem elemenata bečke secesije i moderne europske inačice ova je građevina po mnogočemu specifična. Najupečatljivija je svakako visoka polukupola nad Velikom čitaonicom u središnjemu dijelu koju ograđuju četiri stupa na kojima se nalaze četiri sove s globusima – motiv je to koji asocira na znanje. Pravo, teologija, medicina i filozofija – četiri sveučilišne znanosti prikazane na pročeljima zgrade djelo su Roberta Frangeša, a Rudolf Valdec uredio je zabat jednoga pročelja kako bi simbolizirao knjižarstvo.

Nakon potresa 2020. godine zgrada je pretrpjela određena oštećenja te je neko vrijeme arhiv radio u ograničenim uvjetima, no danas je moguć rad u većem kapacitetu uz prethodnu najavu. Hrvatski državni arhiv (HDA) je središnja arhivska ustanova nadležna za prikupljanje informacija o arhivskom gradivu u Hrvatskoj i svijetu. On čuva te stručno obrađuje arhivsko gradivo, odnosno dokumente državnih i javnih ustanova, poduzeća, pravnih i fizičkih osoba čija se djelatnost prostirala ili se prostire na čitavom dijelu Republike Hrvatske, ali i znatno šire. Arhivsko gradivo koje se čuva ima značenje za čitavu Republiku Hrvatsku. Početci današnjega HDA-a sežu u prvu polovicu XVI. st. Sabor je 1629. odredio čuvanje najvažnijih isprava, zakona i povlastica Kraljevine Hrvatske i Slavonije, a odredbom iz 1643. g. naređeno je bilo zemaljskomu blagajniku da prikupi sve zemaljske isprave, zakone i povlastice i pohrani ih u posebnu škrinju, koja se čuvala kod zagrebačkoga Kaptola. Hrvatski državni arhiv, središnja i matična arhivska ustanova, čuva, štiti, stručno obrađuje te daje na korištenje arhivsko gradivo. Više od 29 000 dužnih metara gradiva raspoređeno je u 2150 arhivskih fondova i zbirki nastalih djelovanjem središnjih tijela državne uprave i pravosuđa, prosvjetnih, kulturnih, zdravstvenih i vojnih ustanova, kao i djelatnošću istaknutih pojedinaca i obitelji te hrvatskoga iseljništva.

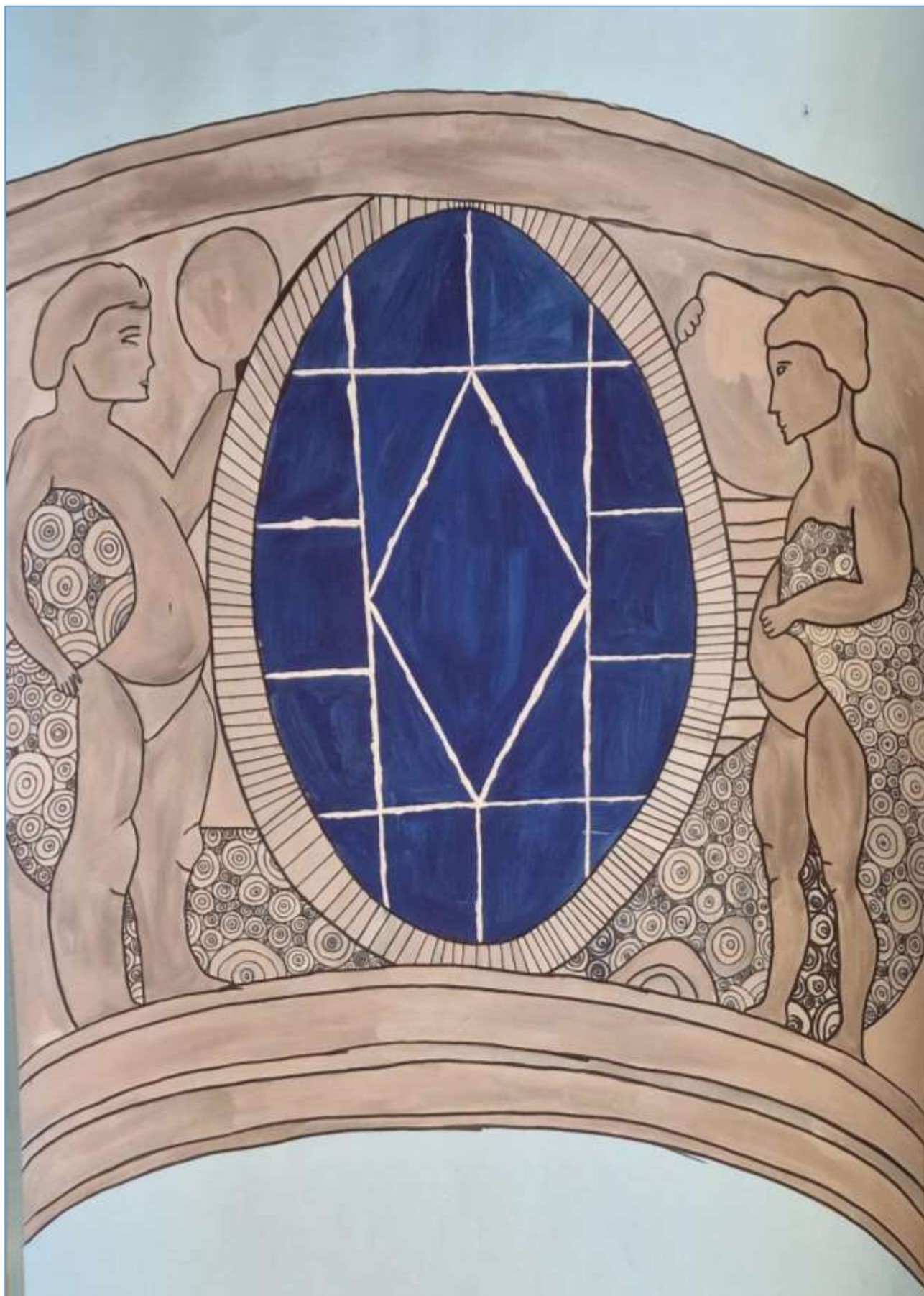
Posebne cjeline u HDA čine zbirka fotografija **Fototeka** HDA, u kojoj se nalazi više od 1750000 fotografija različitih oblika i tehnika te **Mikroteka** s više od 10 milijuna snimaka dokumenata iz različitih ustanova iz Hrvatske i svijeta. **Hrvatski filmski arhiv** čuva nacionalnu filmsku baštinu, zbirku stranoga filma te popratno filmsko i audiovizualno gradivo. Spisi, isprave, ugovori, zapisnici, rukopisi, matične knjige, zemljišnici, katastarske mape i upisnici, grafike, karte, planovi i drugi raznovrsni dokumenti svjedočanstvo su višestoljetne tradicije skrbi za arhivsku baštinu na današnjemu području Hrvatske i nezamjenjiv su izvor za proučavanje i razumijevanje nacionalne povijesti, kulture i društvenoga života. **Knjižnica HDA**, koja od druge polovine 19. st. sustavno prikuplja arhivističku literaturu, povijesne izvore, službene publikacije i druge relevantne izvore, sadrži više od 160 000 svezaka i jedna je od najvažnijih specijalnih knjižnica u Hrvatskoj.

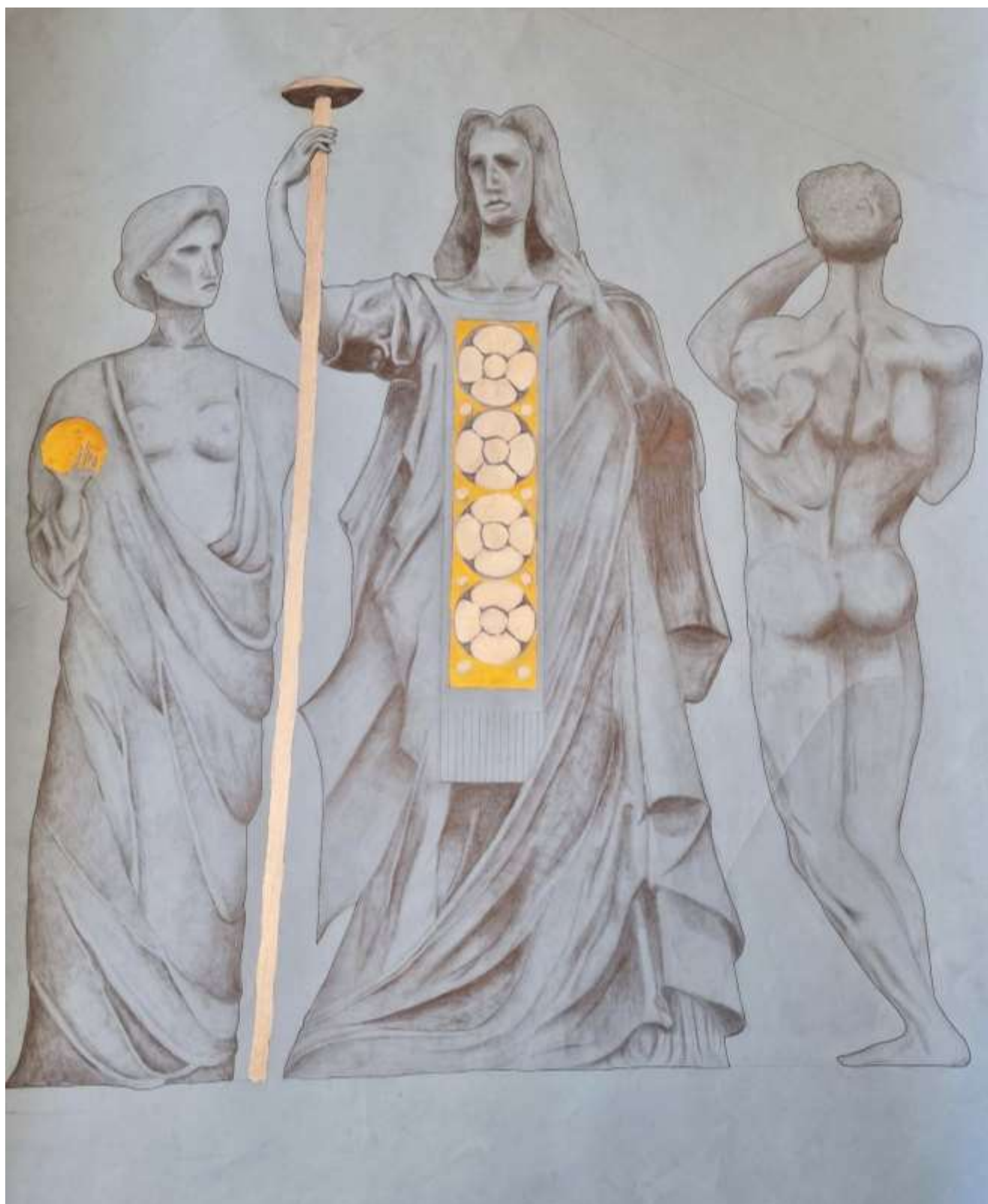
Rad učenica: Elena Tašev i Laura Lovrić, 3.b; motiv sa zgrade Hrvatskog državnog arhiva

Rad učenica 4.b Marija Crnković, Marija Matković i Josipa Kozina:
motiv sa Hrvatskog državnog arhiva

Rad učenica 1.c: Ema Živoder, Laura Kos i Ema Barković; motiv sa Hrvatskog državnog arhiva

Rad učenica: Neva Krehula i Marija Merdžo, 2.a; motiv sa Hrvatskog državnog arhiva

5. KUĆA BAUDA, TRG MARKA MARULIĆA 7

Na istom trgu, samo nekoliko metara dalje nalazi se kuća Bauda koja je građena po projektu Aladara Baranyaija. Kuća je klasični primjer secesije, a prepoznat ćete ju po dekorativnim elementima na fasadi - spiralnoj ogradi, valovima koji razbijaju geometrijsku strukturu fasade i kugle ukrašene lovorovim listovima. Ova kuća pravi je primjer kako se u secesiji sve svodi na pročelja. Do 1900. godine nemamo tvornicu cementa i građevinskog željeza koja bi mogla promijeniti strukturalnu tehnologiju gradnje, tako da je, više-manje, iznutra ista kao i sve druge gradnje u donjogradskim blokovima, ali su na pročeljima mogli demonstrirati tehnike dekoriranja. Postoje zgrade koje su radili vlasnici za najam, a postoje zgrade koje su radili vlasnici za sebe. Ako su ih gradili za sebe, onda je to bilo nešto vrlo lijepo i tu se nije štedjelo. Kao što se vidi na ovom primjeru, i u secesiji je prvi kat najraskošnije uređen. Prvi kat je najraskošnije dekoriran, još iz renesanse, jer se smatra da je na prvom katu najudobnije stanovanje.

Kuća Bauda, ugrađena najamna stambena zgrada, nalazi se u Zagrebu na Trgu Marka Marulića 7 i jedna je od najljepših palača u staroj gradskoj jezgri. Sagrađena je 1905.-1906. godine. Kuću je gradilo građevno poduzetništvo Pilar-Mally-Bauda. Autor osnove je Aladar Baranyai, kome je to zadnje djelo za tu tvrtku, a prije osnivanja zajedničkog arhitektonskog biroa sa Slavkom Benedikom (Benedik & Baranyai). U oblikovanju vanjštine, kuća Bauda ima jedinstveni primjer primjene maštovite figuralne fasadne ornamentike, nadahnute suvremenim arhitektom Josephom Marie Olbrichom, njegovim projektima "novog slobodnog stila", kao na Olbrichovom *Sezession* u Beču. Kuća se ističe bogatim arhitektonskim detaljima, uključujući bogato ukrašene prozore i balkone te barokne elemente na fasadi.

Rad učenica: Karla Renić i Manuela Pranjić, 3.b; motiv sa kuće Bauda

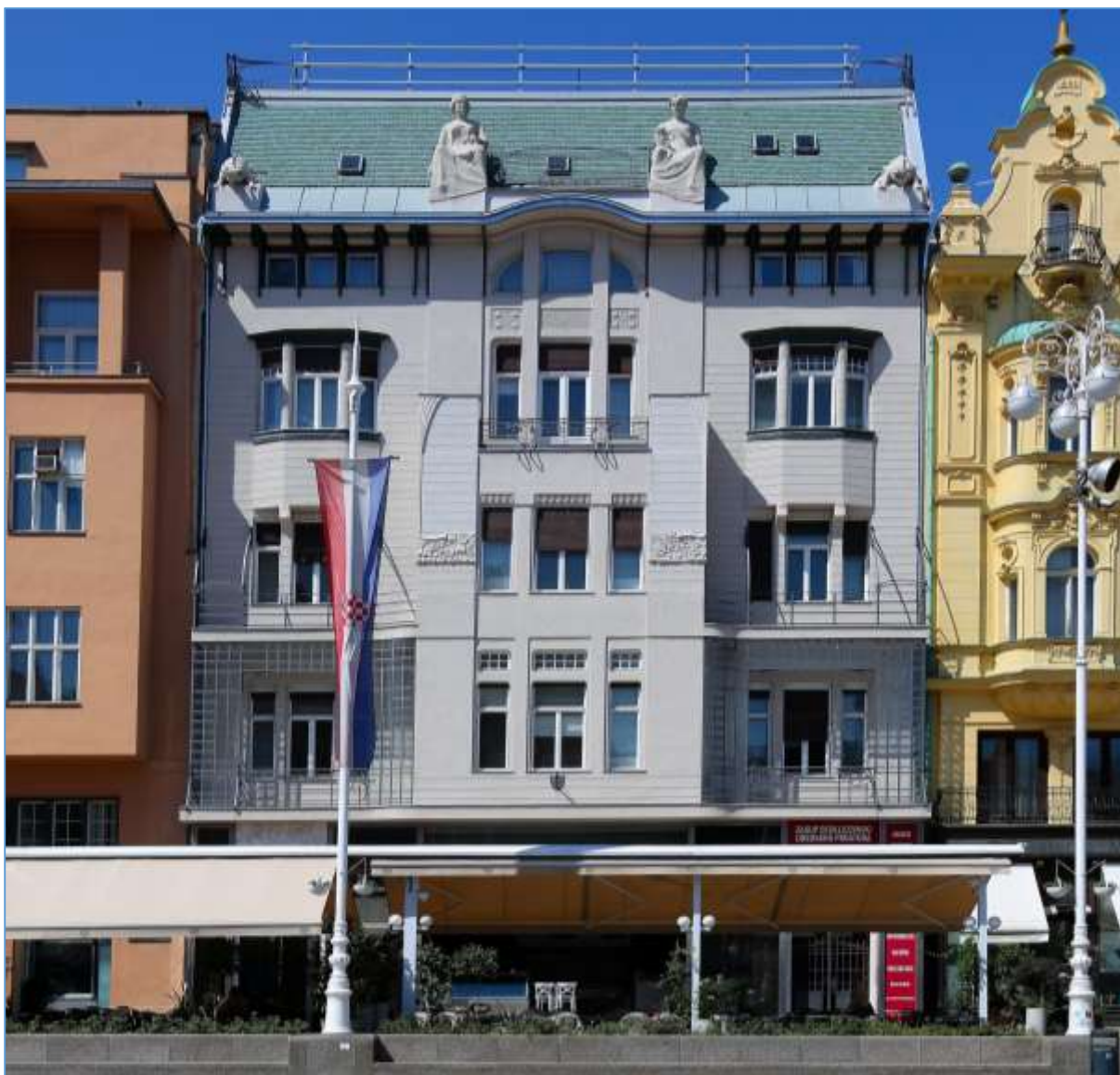
6. Hrvatska pošta, Jurišićeva 13

Prva državna zgrada, koju danas koristi Hrvatska pošta, izgrađena je 1901. godine uz Glavni željeznički kolodvor, a godinu dana poslije započinje gradnja zgrade Pošte u Jurišićevj ulici. Građevinske radove na zgradi u Jurišićevj 13 izveli su zagrebački obrtnici Greiner i Varoing te neka ugarska poduzeća. Useljenje u secesijsku zgradu, tada dvokatnicu, započelo je 29. kolovoza 1904. godine. U novoj zgradi je proradila i nova telefonska centrala s 2000 priključaka (29. 10. 1904.). Tijekom prve polovice 20. stoljeća, izvršeno je nekoliko adaptacija i rekonstrukcija, sve do 1958. godine kada zgrada dobiva današnji izgled. Muzej hrvatske pošte osnovan je 9. travnja 1953. u zgradi Pošte u Jurišićevj ulici u Zagrebu, prigodom obilježavanja 110 godina javne telefonske mreže u Hrvatskoj. Muzej je otvorio svoja vrata javnosti 17. prosinca 1997. Razvoj muzeja uvelike je usporen 1954. godine kada je, odlukom o osnutku jedinstvenog PTT muzeja za cijelu SFRJ, mnoštvo vrlo vrijedne građe prebačeno u Beograd, gdje se i danas nalazi.

Krećući se užim centrom glavnoga grada, teško da se može zaobići zgradu Hrvatske pošte u Jurišićevj ulici, a upravo je i ta zgrada jedan od reprezentativnih primjera secesijske arhitekture. Zbog toga je ova zgrada jedan od primjera građevina s elementima mađarske secesije. Ova katnica građena je od crvene opeke i kamena te predstavlja vrlo snažan objekt koji je uz nekoliko adaptacija dugo odolijevao vremenu. Unatoč teškoj sudbini, ne možemo proći centrom grada i ne diviti se ovoj secesijskoj ljepotici koja će zasigurno jednoga dana ponovno dobiti važnu ulogu u životu grada Zagreba. Nakon potresa koji je zadesio Zagreb 2020. godine poštanskom uredu onemogućen je rad te se danas nalazi na novoj adresi.

7. KUĆA RADO, Trg bana Jelačića 5

KUĆA RADO je stambeno-poslovna ugrađena trokatnica, izgrađena 1904.-1905. godine prema projektu Vjekoslava Bastla za doktora Eugena Rada, a nalazi se na adresi Trg bana Josipa Jelačića 5. Pojedine stambene jedinice s vremenom su pretvorene u poslovne prostore, pa je tako i zubar Eugen Rado ovdje stanovao i imao ordinaciju. Na prvom katu zgrade nalazi se ograda u obliku paučine, a na samom vrhu skulpture boga zdravlja Asklepija i njegove kćeri Higije. Gušteri gore imaju iskešene zube jer je ipak ovo zubarska kuća, a napravljena su kristalna stakla kao paučina. Kao i sama kuća i nosiva struktura zgrade je masivna, s ojačanjima od kamenih blokova.

Jedan od atraktivnijih dijelova kuće je i bogato raščlanjeno glavno pročelje, s atraktivnim ostakljenim verandama i atraktivnim stilskim detaljima bravarije, stolarije, keramitnih podnih obloga, stropnih štukatura i kaljevih peći. Cijela je kuća očuvana, a pogotovo izvorni izgled ulaznog vestibula i stubišnog prostora. Također je iznimno bitno napomenuti da se Kuća Rado ubraja među ključna ostvarenja hrvatske arhitekture secesijskog modernizma. Suvremena kritika zgradu je ocijenila snažnim primjerom modernizma u zagrebačkom graditeljstvu. Ova je zgrada naš prvi proboj iz oblikovane tradicije i time razdjelnica historicističke i moderne arhitekture.

Rad učenica: Iva Jurakić i Paola Korman, 1.c; motiv sa kuće Rado

Rad učenica: Veronika Čibarić i Laura Kralj, 3.b; motiv sa kuće Rado

8. KUĆA POPOVIĆ, Trg bana Jelačića 4

Reprezentativna trokatna stambeno-poslovna palača Popović na uglu Jelačićev trg 4 /Splavnice /Pod zidom sagrađena je 1906./1907. prema projektu Aladara Baranyaija. Građena za zagrebačkog trgovca i kućevlasnika Fedora Popovića. Prva je velika narudžba atelijera Benedik i Baranyai i ujedno prvo u nizu Baranyaijevih uspješnih projektantskih rješenja donjogradskih blokova uglovnica, kojima je zajedničko neutraliziranje masivnosti zaobljenim formama. Secesijsko pročelje je velik dio prvobitnog izgleda izgubilo čišćenjem iz 1915. god., kada su uklonjene kamene oplote i dio dekoracije, a prigradnjama 1932. god. odnosno pregradnjom 1940. god., znatno je preoblikovan i unutrašnji prostor. Visoki zaobljeni ugao s velikom zastakljenom plohom dodatno je istaknut balkonskim rešetkama od kovanog željeza i reljefnim figuralnim frizom izvedenim u poznatoj zagrebačkoj tvornici keramike Josipa Kalline po predlošku Ivana Meštrovića.

Baranyaijevu plodnu suradnju s umjetnicima, ovdje sjajno ilustrira stan i atelijer u kojem se neposredno po povratku iz Beča u Zagreb nastanio Tomislav Krizman, slikar i grafičar koji je u ovoj sredini značajan i kao pokretač umjetničkih zbivanja i začetnik modernog dizajna.

Kuća Popović smještena je na Trgu bana Josipa Jelačića, a grle ju i obližnja Splavnica sa zapadne i ulica Pod zidom sa sjeverne strane. Ova zgrada je inače spomenik kulture, a djelo je poznatih arhitekata Aladara Baranyaia i Slavka Benedikta. Kuća Popović najčešće se spominje u kontekstu reljefa Seljaci koji se nalazi na pročelju zgrade, a koji potpisuje Ivan Meštrović. Spomenuti Meštrovićev reljef, širine pet metara, postavljen je davne 1907. godine, a rađen je u polikromiranoj glaziranoj keramici (to je jedino djelo velikana hrvatske likovne umjetnosti koje je rađeno tom tehnikom). Značajan je i po tome što Meštrović, pri izradi, nije koristio nikakav predložak. Kuća Popović imala je obilježja secesije, no ona su 1935. godine uklonjena. Ostao je samo secesijski reljef Ivana Meštrovića.

9. ROBNA KUĆA NAMA, Ilica

Bečki trgovci Carl Kastner i Herman Öhler prvu trgovinu u Zagrebu otvorili su 1879. godine, a onu na Ilici deset godina kasnije, kada su postali vlasnici zgrade. Osim trgovine u prizemlju, koja je od 1900. godine imala uređene izloge, u istoj zgradi nalazio se i hotel "K caru austrijskom". Hotel je počeo nestajati tijekom Prvog svjetskog rata, kada su vlasnici širili trgovinu i dograđivali zgradu u Ilici 4. Kad je rat završio, "Kastner i Öhler" postaje velika samoposluga s raznovrsnom robom. Posao je išao dobro pa je tvrtka 1928. počela s izgradnjom još dva kata zgrade i uređenjem pročelja. Prostor trgovine proširivat će se i kasnije kupnjom i adaptacijom zgrade u Ilici 6, gdje se nalazi Grand hotel. Ustaška vlast tzv. NDH promijenila je vlasničku strukturu trgovine – iz vlasništva je nestao Franjo Öhler, ali je poslovanje zadržano. Nakon "Kastnera i Öhlera" 1945. godine osnovana je radna organizacija Narodni magazin. Robna kuća u Ilici otvorena je 6. prosinca 1945. godine, ali nije bila jedina – poduzeće u društvenom vlasništvu imalo je 17 trgovina u Zagrebu, Osijeku, Karlovcu i Rijeci. U sedamdesetima je Nama imala devet robnih kuća. U Zagrebu je izgrađena robna kuća na Remizi, obnovljena ona na Kustošiji, a sagrađeno je i skladište na Žitnjaku. Do 1980. sagrađene su još četiri robne kuće. Zlatno razdoblje Nama - ona je bila jedinstveno mjesto za kupnju, Nama je nekad bila sve, svi šoping-centri i sve trgovine u jednoj, a danas joj prijeti nestanak i zatvaranje trgovine i možda prenamjena prostora. To je klasičan primjer Art decoa, pravca koji je proizašao iz secesije. Naime, kada govorimo o secesiji, govorimo od razdoblja oko 1900. godine, malo prije i malo poslije. To je period koji je cvjetao do Prvog svjetskog rata. Prvi svjetski rat je kraj jedne kulture, jedne priče koja se kasnije nastavlja u Art deco pravcu. Robna kuća Nama nema više ona klasična obilježja secesije, ima kupole, te u unutrašnjosti staklene vitraje.

10. DOBROTVOROV DOM, Haulikova ulica 4

Još je jedna zgrada na području zelene potkove primjer secesijske arhitekture. Riječ je o Dobrotvorovom domu u Haulikovoj ulici. Dao ju je izgraditi Velimir Đuro Josip Deželić 1912. godine, sin Đure Deželića, prema nacrtima tada vrlo poznatog Lubynskoga. Zgrada je nedavno i obnovljena te je zaista lijep primjer secesije, no mladima je možda ipak poznatija kao zgrada u kojoj su živjeli glazbenici Arsen Dedić i Gabi Novak. Čak i antologija Arsena Dedića nosi ime Dobrotvorov dom.

U vrijeme kada je Zagreb procvao, secesija je bila na vrhuncu. Milan Lenuci, poznati urbanist i arhitekt, u to je vrijeme osmislio i kreirao Zelenu potkovu, danas poznatiju kao Lenucijeva potkova, i većina zgrada gradila se upravo na tom potezu. Tu su živjeli trgovci, ljekarnici, arhitekti, ali i umjetnici, poput Vlahe Bukovca, koji je stanovao na adresi Trg kralja Tomislava 18, a ta je zgrada imala i slikarski atelijer. I sam je Trg kralja Tomislava primjer secesije, u ovom slučaju hortikulture.

Zgrade u ovom dijelu grada građene su da se skupo proda nekretnina, ali i da putnici koji dolaze na Glavni kolodvor mogu vidjeti nešto reprezentativno, u prvom planu sa zgradom Umjetničkog paviljona. Iako nije riječ o secesijskoj zgradi, Umjetnički je paviljon prvo stajao u Budimpešti i simbol je modernog i tradicionalnog. Umjetnički paviljon prva je zagrebačka građevina koja ima krov od čelika sa staklom. Park je pravi primjer secesije. Na ulazima ima postavljene svjetiljke, medaljone s viticama koje padaju, i paukove mreže koje se pletu u uglu. Tu je također kip kralja Tomislava, djelo Roberta Frangeša Mihanovića, koji se ubraja u secesijske kipare, iako je taj kip postavljen tek 1947. godine.

Rad učenika: Ana Tomašek, Katja Čiček i Lea Zelić, 4.b i Dragić 2.b; motiv sa kuće Dobrotvorov dom

Rad učenika: Petra Darojković i Toma Kapitan, 3.d; motiv sa kuće Dobrotvorov dom

11. KUĆA FELLER, Tomislavov trg 4

Kuća Feller na Trgu kralja Tomislava djeluje impresivno, iako je realno jedna od manjih na tom potezu. U njoj je živio bračni par Feller i bila je kuća za stanovanje. Ugrađena stambena dvokatnica Eugena Viktora i Ide Feller na Trgu kralja Tomislava 4 sagrađena je 1903./1904. godine. Kuću su podigli arhitekti Leo Hönigsberg i Julio Deutsch. Autor osnove je civilni tehnik Vinko De Luca. Kuća je građena luksuznom izvedbom, nosiva je struktura masivna, s međukatnom konstrukcijom na rasteru čeličnih traverzi, stubište masivno, upeto i oslonjeno na tetivama od čeličnih traverzi, krov višestrešni sa složenom konstrukcijom tipa visulje. Pročelje je bogato urešeno i izvedeno u kvalitetnoj kamenoj žbuci, a fasadna stolarija i bravarija u cijelosti su izvorni. (Galerija nepokretnih kulturnih dobara grada Zagreba).

Zgrada je napravljena 1903., i kada je riječ o gradnji za vlasnika tu se nije štedjelo, i to se itekako vidi. Prvi su put koristili čelične grede, umjesto onih drvenih, a i fasada nije napravljena kao na ostalim zgradama. Problem zagrebačkih fasada je loš pijesak iz Save, no ovdje to nije slučaj. Na samom pročelju vide se gušteri i daždevnjaci, a cijela dekoracija povezuje se s Antonijem Gaudijem i katalonskom gotikom, jer je upravo on često koristio guštere. Tu su i meduza, zmije i druge životinje.

Rad učenica: Elena Koruga i Ana Antunović, 4.e; motiv sa kuće Feller

Rad učenika: Amaliya Ahmedi Petković, Nika Grgić, Jakov Šitum, 3.d; motiv sa kuće Feller

Rad učenica: Lorena Lokmić, Kristina Leko i Barbara Žanić, 2.c; motiv sa kuće Feller

12. PALAČA BURZE, Trg hrvatskih velikana

Sjedište Hrvatske narodne banke nalazi se na Trgu hrvatskih velikana, na križanju Martićeve ulice i Ulice Franje Račkoga koja spaja ovaj trg s Trgom žrtava fašizma. Zgrada HNB-a je zaštićeno kulturno dobro i vjerojatno najvažnije djelo arhitekta Viktora Kovačića. Palača je izgrađena za potrebe Zagrebačke burze za robu i vrednote, a od Drugog svjetskog rata njome se koristi središnja banka kao poslovnim sjedištem. Zgrada je prepoznatljiva po svom pročelju koje je izrađeno od bijelog bračkog kamena, a naglašeno je izvedbom četiriju visokih jonskih stupova koji podsjećaju na grčki hram. Sama povijest ove palače veže se s osnivanjem i radom Zagrebačke burze koja je službeno osnovana 1918. godine. Zagrebačka burza se prvenstveno nalazila u prostorima Trgovačkog doma koji se nalazio u Jurišićevoj, no prostor je uskoro postao premalen zbog rasta prometa na Burzi i povećanja broja članova.

Zagrebačka burza 1920. godine od grada kupuje parcelu, te odmah počinje s gradnjom palače. Napravljen je pozivni natječaj na kojem su sudjelovali arhitekti Viktor Kovačić, Aladar Baranyai, Ignjat Fisher, Bruno Bauer, Laza Dungjerski i Jože Plečnik, a rješenje Viktora Kovačića je proglašeno najboljim. Nakon smrti Viktora Kovačića 1924. godine, projekt je preuzeo Hugo Ehrlich, Kovačićev partner, a uz njega su radili arhitekti Alfred Albini i Mladen Kauzlarić. Zgrada je otvorena 18. lipnja 1927. godine i svojim jonskim stupovima podsjeća na grčki hram. Zagrebačka burza s radom prestaje 1945. godine, a danas je u njoj sjedište Hrvatske narodne banke, na Trgu hrvatskih velikana, na križanju Martićeve ulice i Ulice Franje Račkoga. Zgrada HNB-a je danas zaštićeno kulturno dobro grada Zagreba i vjerojatno najvažnije djelo arhitekta Viktora Kovačića.

13. Likovni radovi učenika - *ZAGREB U SVILI*, secesijski motivi

Uz Projektni dan Gimnazija Sesvete profesorica Ina Jozić, prof. i Brigita Kosić, školska knjižničarka pripremile su i održale radionicu *ZAGREB U SVILI* – slikamo na svili, za 40 učenika koji su radili u dvije odvojene skupine. Na početku radionice učenici su pažljivo pogledali video prezentaciju i vizualno upoznali osnove tehnike slikanja na svili. Nakon toga upoznali su temu čije će motive oslikavati na svili. To su primjeri secesijskih ukrasa na arhitekturi grada Zagreba, koje su učenici po svom odabiru oslikavali na svili. Učenici su upoznali tehniku slikanja na svili koristeći kontur pastu za svilu i boje za svilu. Također, učenici su upoznati sa graditeljskim i umjetničkim stilom *SECESIJE* na primjerima arhitekture u gradu Zagrebu. Zato ove radove na svili pokazujemo zajedno s ostalim radovima Likovne grupe koji rade u projektu *Secesijski motivi* u Zagrebu, u svibnju 2024.

Učenici su u ovoj radionici:

- naučili osnove slikanja na svili i sami su izrađivali ukrase na svili
- kreativno se izražavali kroz oblikovanje svile kao podloge na koju su prenijeli svoje cvjetne uzorke i korisno iskoristili svoje slobodno vrijeme.

Ishodi radionice:

- učenici uočavaju dobrobit kreativnog rada za svoje fizičko i mentalno zdravlje
- primjenjuju naučene tehnike slikanja na svili za neki svoj složeniji kreativni rad u oblikovanju svile
- ostvaruju dobru komunikaciju s drugima tijekom izrade cvjetnih uzoraka, smireni su i opušteni, što doprinosi zdravim navikama.

Radionica: *Zagreb u svili* - slikamo na svili

Pretvorimo ljepotu cvijeća u umjetnost!

*Cvijeću i cvjetnim motivima dajmo novi život, kao majstori **SECESIJE** u Zagrebu!*

Radionica u učionici 129

od 9 do 12 sati

2 grupe po 20 učenika

Voditeljice: Ina Jozić, prof. i Brigita Kosić, školska knjižničarka

Motiv sa kuće Kallina

Motiv sa kuće Kallina

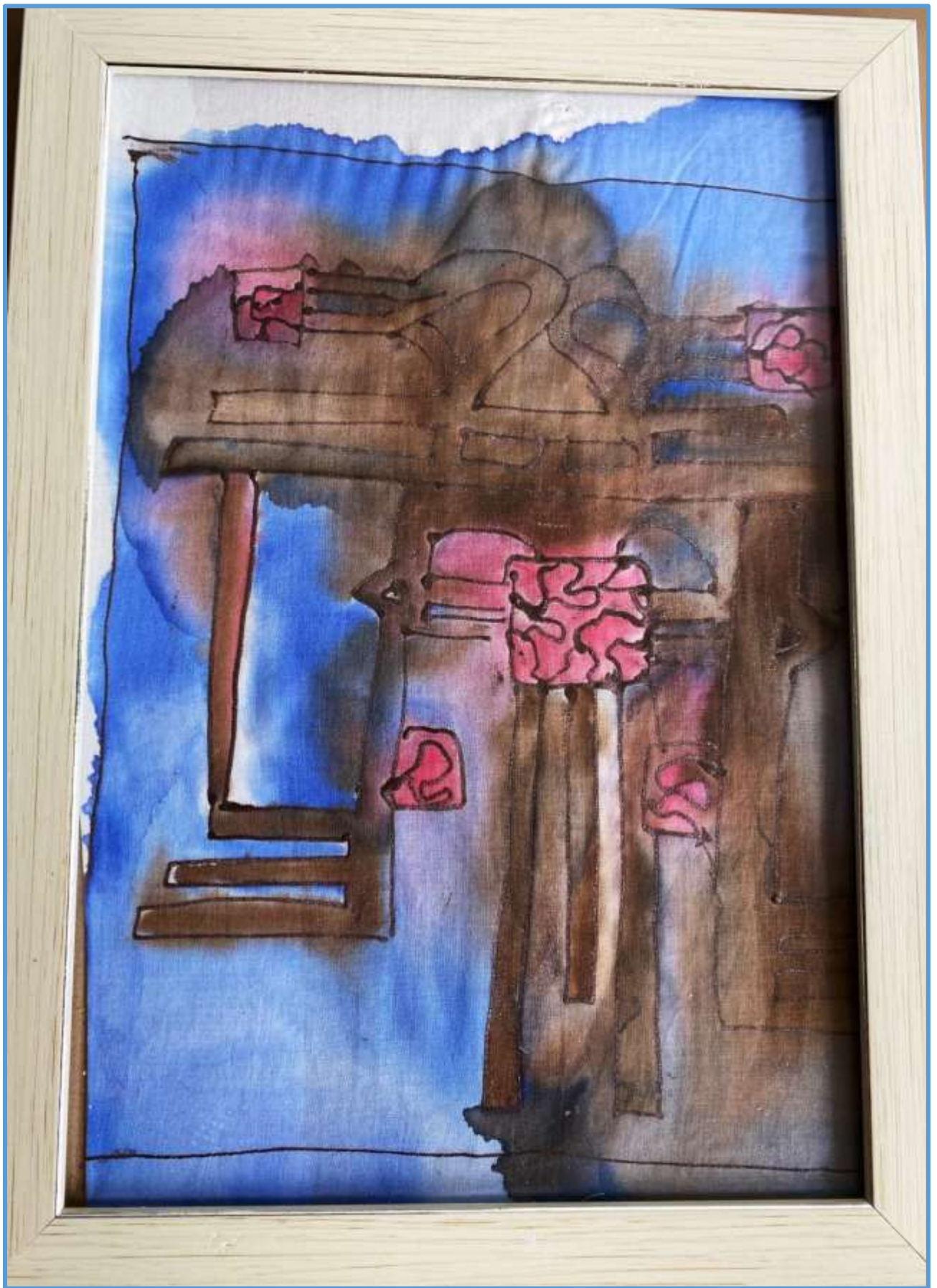
Rad učenika : Motiv sa kuće Bauda

Rad učenika : Motiv sa zgrade Državnog arhiva Hrvatske

Rad učenika : Motiv sa kuće Feller

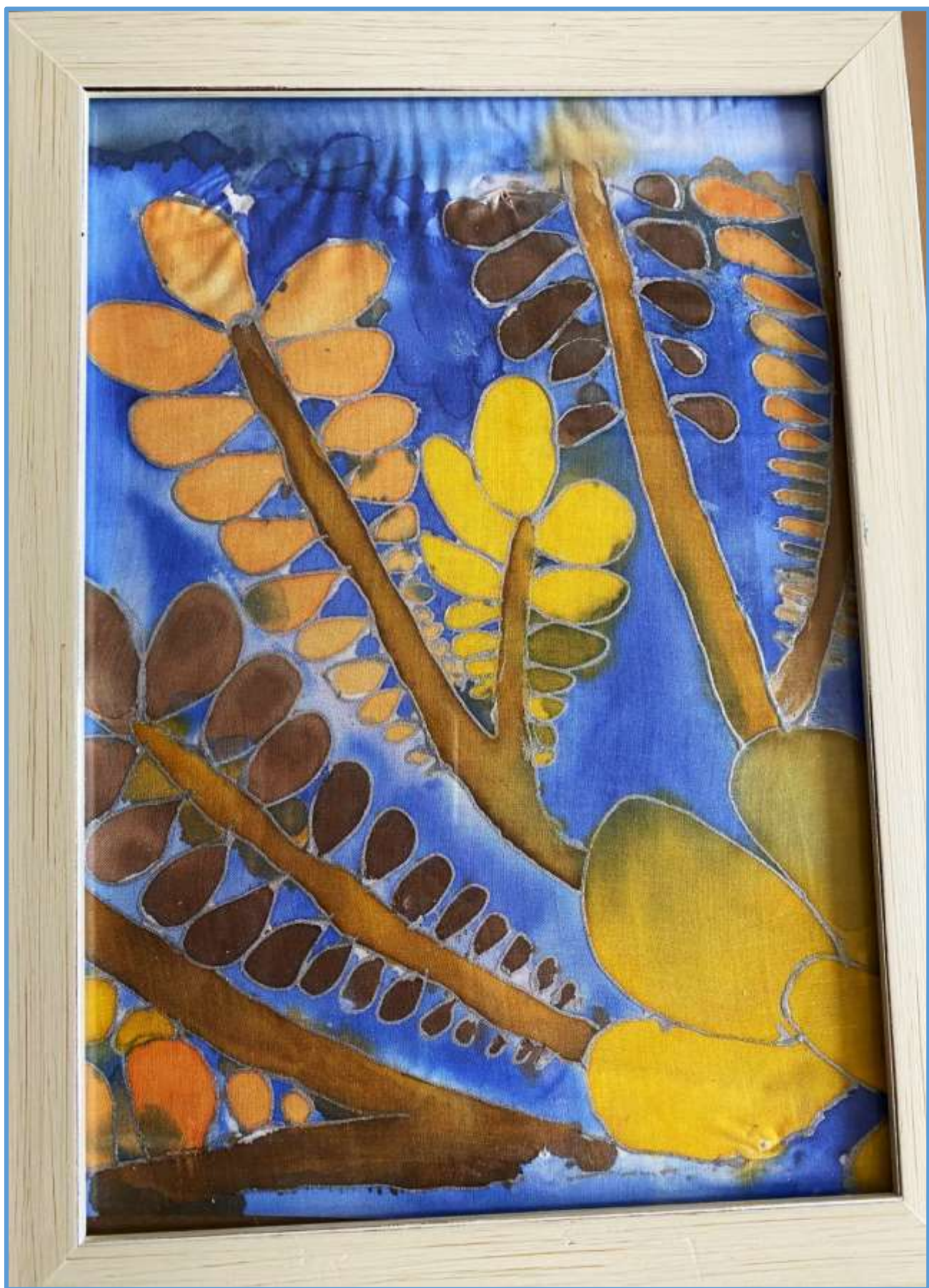
Rad učenika : Motiv sa kuće Kallina

Rad učenika : Motiv sa zgrade Državnog arhiva Hrvatske

Rad učenika : Motiv sa kuće Feller

Rad učenika : Motiv sa kuće Rado

Rad učenika : Motiv sa kuće Bauda

Rad učenika : Motiv sa kuće Rado

14. UČENICI KOJI SU SUDJELOVALI U PROJEKTU, istraživačkim ili likovnim radom

Marija Crnković, Marija Matković i Josipa Kozina, 4.b

Matija Krivec, Matej Špehar, Mateo Matijaš, 4.b

Ana Tomašek, Katja Čiček, Lea Zelić, 4.b

Elena Koruga i Ana Antunović, 4.e

Ema Barnjak, Marija Rezo, Antea P. Blažak, 4.e

Veronika Čibarić i Laura Kralj, 3.b

Karla Renić i Manuela Pranjić, 3.b

Laura Lovrić i Elena Tašev, 3.b

Amalija Ahmedi Petković i Nika Grgić, Jakov Šitum, 3.d

Petra Darojković i Toma Kapitan, 3.d

Magdalena Ostrihon i Ana Dragović, 3.e

Neva Krehula i Marija Merdžo, 2.a

Lorena Lokmić, Kristina Leko i Barbara Žanić, 2.c

Kiara Vorel, Tia Šlais, Ema Vladić, 2.c

Tina Meić i Ana Pocrnić, 2.d

Anamarija Kasalo i Vivien Varga, 2.e

Marija Čavar i Juraj Škvorc, 1.a

Mihaela Majstorović i Mihaela Dučkić, 1.c

Iva Jurakić i Paola Korman, 1.c

Ema Živoder i Ema Barković, 1.c

15. KORIŠTENA LITERATURA I IZVORI:

1. Bilić, J.; Ivanković, H. 2006. *Zagrebački leksikon 1 i 2*, LZ Miroslav Krleža. Zagreb.
2. Damjanović, Dragan. 2014. Zagreb: *Arhitektonski atlas*. AGM. Zagreb.
3. Dobronić, Lelja. 1985. *Zagreb*. Spektar. Zagreb.
4. Dobronić, Lelja. 1997. *Zagreb*. Buvina. Zagreb.
5. *Hrvatska umjetnost: Povijest i spomenici*. 2010. Ur. Pelc, Milan. Institut za povijest umjetnosti; Školska knjiga. Zagreb.
6. Kampuš, Ivan; Karaman, Igor. 1994. *Tisućljetni Zagreb*. Školska knjiga. Zagreb.
7. Knežević. Snješka. 2003. *Zagreb u središtu*. Barbat. Zagreb.
8. Mueller, Werner; Vogel, Gunther. 1999. *Atlas arhitekture*. Sv. 1 i 2. Golden marketing. Zagreb.
9. Sušanj, Bruno. 2006. *Zagreb (vodič)*. Masmedia. Zagreb.
10. Trinajstić, Petar. 1996. *Zagreb hrvatska metropola*. Naklada C. Zagreb.
11. Portal Lice grada: <https://www.zagreb.info/tag/lice-grada/>

Projekt je financiran sredstvima Ministarstva znanosti i obrazovanja RH.

HVALA na potpori!

